

شرکت و احکام آن

در اسلام و قانون مدنی

مؤلف

حسین موحّدی نیا

انتشارات فرهنگ‌شناسی

۱۳۹۶

شرکت و احکام آن در اسلام و حقوق مدنی

مؤلف: حبیب موحدی نیا

صفحه آرا: شیرین میرزائی

ناشر: نشر فرهنگ شناسی

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

تاریخ انتشار: تابستان ۱۳۹۶

نوبت چاپ: اول

قیمت: ۱۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۲۴-۴

mail: farhangshenasi@hotmail.com
www.farhangshenasi-pub.ir

آدرس: تهران، خیابان ملاح شمس الدین، خیابان ششم، پلاک ۳۶۶، طبقه چهارم، واحد ۱۲.
تلفن: ۷۳۵۴۰۰۰ - ۲۳۰۰۰۰۰ - ۰۹۱۰۹۸۰۰۰۰ - ۸۹۷۸۵۰۵۹ - نمابر:

سرشناسه: موحدی نیا، حبیب،

عنوان و نام پدیدآور: شرکت و احکام آن در اسلام و حقوق مدنی / مؤلف حبیب موحدی نیا.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات فرهنگ شناسی، ۳۹۶

مشخصات ظاهری: ۱۰۱ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۲۴-۴۵-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیا یادداشت: کتابنامه. [۹۷] - ۱۰۱.

موضوع: شرکت‌ها (فقه)

موضوع: (Islamic law) Corporations

موضوع: شرکت‌ها - قوانین و مقررات - ایران/

موضوع: Corporation law -- Iran

رده‌بندی کنگره: ۴۱۳۹۶ ش ۴/م ۱۹۱/۱۱ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۲۱۳۳۷

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۹	پیشگفتار.....
۱۳	فصل اول: کلیات.....
۱۳	شرکت در لغت.....
۱۴	شرکت در معنای امامیه.....
۱۸	شرکت در فقه اهل سنت.....
۱۹	شرکت از دیدگاه قاضی و حنفیان.....
۲۵	ادله جواز شرکت.....
۲۵	الف) آیا قرآن کریم.....
۲۷	ب) روایات.....
۲۸	ج) دلیل اجماع.....
۲۹	عناصر تشکیل دهنده شرکت.....
۳۳	فصل دوم: اقسام و اسباب شرکت.....
۳۳	اقسام و اسباب شرکت در فقه امامیه.....
۳۳	۱. شرکت در اعیان.....
۳۳	۲. شرکت در منابع.....
۳۴	۳. شرکت در حقوق.....
۳۶	اقسام و اسباب شرکت در فقه اهل سنت.....

۳۶..... اقسام و اسباب شرکت از دیدگاه قانون و حقوقدانان

۳۶..... اقسام و اسباب شرکت از دیدگاه قانون

۳۷..... اقسام و اسباب شرکت از دیدگاه حقوقدانان

۴۲..... اقسام شرکت در نظام حقوق ایران

۴۵..... فصل سوم: انواع شرکت

۴۵..... انواع شرکت در فقه امامیه

۴۵..... ۱. شرکت عنان

۴۶..... ۲. شرکت مفوضه

۴۶..... ۳. شرکت ابدان

۴۷..... ۴. شرکت وجوه

۴۹..... انواع شرکت در فقه اهل سنت

۴۹..... شرکت عقود از نظر حنفیه

۵۰..... شرکت اموال

۵۰..... شرکت عنان

۵۱..... شرکت مفوضه

۵۲..... شرکت وجوه

۵۲..... شرکت ابدان

۵۳..... انواع شرکت در قانون

۵۳..... ۱. شرکت عنان - شرکت در اموال

۵۳..... ۲. شرکت در ابدان یا شرکت در اعمال

۵۳..... ۳. شرکت وجوه یا اعتبارات

۵۴..... ۴. شرکت مفوضه

۵۴.....	انواع شرکت در قانون تجارت
۵۵.....	شرکت سهامی
۵۵.....	شرکت با مسئولیت محدود
۵۶.....	شرکت تضامنی
۵۷.....	شرکت مختلط غیر سهامی
۵۷.....	شرکت مختلط سهامی
۵۸.....	شرکت نسبی
۵۸.....	شرکت تعاونی تولید و مصرف
۶۱.....	فصل چهارم: ارکان شرکت
۶۱.....	ارکان شرکت در فقه امامیه
۶۲.....	شرایط حصول شرکت
۶۳.....	ارکان شرکت در فقه اهل سنت
۶۴.....	احکام شرکت در فقه امامیه
۶۴.....	شرکت ابدان
۶۴.....	شرکت مفاوضه
۶۴.....	شرکت وجوه
۶۸.....	عدم صحت شرکت وجوه
۶۸.....	طریقه تصحیح عقد شرکت وجوه
۷۰.....	بطلان شرکت مفاوضه
۷۱.....	برخی از احکام متفرقه شرکت
۷۳.....	احکام شرکت در فقه اهل سنت
۸۰.....	احکام شرکت در قانون مدنی

فصل پنجم: اداره، انحلال و تقسیم شرکت ۸۳

اداره شرکت از نظر فقههای شیعه ۸۳

اداره شرکت از دیدگاه فقههای اهل سنت ۸۷

اداره شرکت از دیدگاه قانون مدنی ۸۸

انحلال و تقسیم اموال شرکت از دیدگاه فقههای شیعه ۸۹

نظرات محقق حلی صاحب کتاب شرایع الاسلام ۸۹

نظرات علامه حلی صاحب کتاب تبصره المتعلمین ۹۰

نظرات امام خمینی (ره) در کتاب تحریر الوسیله ۹۰

انحلال و تقسیم اموال شرکت در فقه اهل سنت ۹۲

انحلال و تقسیم اموال شرکت در قانون مدنی ۹۳

فهرست منابع و مآخذ ۹۷

منابع فارسی ۹۷

منابع عربی ۹۹

پیشگفتار

دین اسلام، دین زندگی و حیات است و هیچ کسب مشروع و حلالی یافت نمی‌شود مگر اینکه اسلام آن را تأیید نموده است و در مقابل هیچ کسب شبهه‌داری که رسماً و رسماً همراه با جدال است نیز یافت نمی‌شود مگر اینکه شریعت اسلامی آن را حرام کرده و راه مقابل آن را مسدود نموده است بنابراین، دین اسلام به مردم سهل و آسان برخورد می‌نماید تا اینکه مصالح آنها بدون برخورد بی‌انسان تحقق یابد و زمانی که در درگیری‌های جاهلانه و منازعات و ظلم و ستم و بهره‌کشی، استثمار یکدیگر وارد می‌شوند، آنها را نکوهش کرده و تأیید نمی‌کند.

براین اساس در اسلام شرکت‌ها بر مبنای رضایت شرکاء، عدل، مراعات مصالح یکدیگر و عرف صحیح و مشروع نظر داده شده است. باید دانست که اصل در عقود فقط اباحه و حلیت آن است و در عین حال عظام در این خصوص چه زیباست که می‌فرمایند: «شرکت بر اساس عریضه و عادات تجار و بازرگانان منعقد می‌گردد».

اهم موارد کسب مشروع عبارت است از تجارت، صناعت و زراعت که گاهی فرد با توجه به توانس اقدام به آنها می‌کند ولی در اکثر موارد به همکاری دیگران نیازمند است و این نیاز به همکاری به دلیل کمی توانایی یا امکانات مالی یا کمبود نیروی انسانی متخصص می‌باشد، لذا از این جهت شرکت در ادیان آسمانی تشریع گردیده است؛ زیرا همکاری بین مردم

امری ضروری است و قرآن کریم شرکت را از زبان حضرت داود (ع) چنین نقل فرموده است:

«وَإِنْ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ» و بسیاری از شرکاء به یکدیگر ستم می کنند، مگر کسانی که ایمان آورده و اعمال صالح انجام داده اند، اما عده آنها کم است.

سنت نبوی نیز مشروعیت شرکت را تأیید نموده است و در حدیث قدسی فرماید: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: «أَنَا ثَالِثُ الشَّرِيكَيْنِ مَا لَمْ يَخُنْ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ فَإِذَا خَانَهُ خَرَجْتُ مِنْ بَيْنَهُمَا».

خداوند می فرماید: «من سومین نفر دو شریک هستم، تا زمانی که یکی از آنها به دیگری خیانت نکرده است، پس هنگامی که خیانت کند من از بین آنها خارج می شوم. زمانی که یکی آن کمک و نزول برکت خداوندی در تجارت آن دو شریک می باشد و زمانی که بین آنها خیانت شود برکت و کمک خداوندی نیز از این شرکت رخت می بندد».

در عصر کنونی با توجه به افزایش اطلاعات و روند توسعه مبادلات و گسترش اطلاعات و آگاهی ها بر اهمیت آن در امور اقتصادی از جمله صنعت، تجارت، تولید، توزیع، زراعت، بانکداری و غیره، افزوده می شود و چنان در زندگی بشر امروزی ساری و جاری گشته است که از نیازهای روزمره می توان شمرد.

علاوه بر آنچه گذشت قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران نیز با اختصاص ۳۶ ماده به این موضوع، جایگاه آن را حفظ کرده است.

نهایتاً نتیجه گیری می شود که شرکت ریشه در قرآن و سنت دارد و در جامعه امروزی نیز جایگاه ویژه ای دارد و در این رساله نیز از منابع فقهی و

کتاب معتبر استفاده شده است تا مختصری از دریای علوم اسلامی بیان شود. در پایان باید اعتراف نمایم که این موضوع قابلیت بررسی و تحقیق چندین برابر این مکتوب را دارا می‌باشد، لذا امیدوارم اساتید بزرگوار کاستی‌ها و نقص‌ها را با توجه به کمبود وقت و... با دیده اغماض مورد عفو قرار دهند و این رساله زمینه‌ای برای تحقیق و بررسی بیشتر مورد توجه پژوهندگان این موضوع باشد.

همانطور که از عنوان کتاب مشخص می‌باشد، محتوای این کتاب عبارت است از احکام اسلامی و قوانین جاری کشور و در رابطه با احکام اسلامی حتی المقدور سعی شده است نظرات مذاهب پنجگانه اسلامی تحت دو عنوان کلی «نظرات و دیدگاه‌های فقه‌های شیعه و نظرات و دیدگاه‌های فقه‌های اهل سنت» آورده شود. و پس از بررسی‌های لازم در این دو مورد، قوانین جاری کشور و نظام حقوق‌قدانان صاحب‌نظر نیز به آن اضافه گردیده است؛ یعنی اینکه به هر مختصری می‌توان چنین گفت که هر موضوعی که مطرح شده است از سه بُعد مورد توجه قرار گرفته است:

۱. از دیدگاه فقه‌های شیعه،
۲. از دیدگاه فقه‌های اهل سنت،
۳. از دیدگاه قانون و حقوق‌قدانان.

بنابراین کلیه موضوعاتی که در این کتاب طرح گردید دارای سه محور فوق‌الذکر می‌باشد و دلیل چنین برنامه‌ریزی، تطبیق روال جاری کشور با قانون شرع مقدس بوده است و در حد بضاعت ناچیز به این مسائل پرداخته شده است.

این کتاب در پنج فصل به شرح ذیل تدوین شده است:

فصل اول: کلیات

فصل دوم: اقسام و اسباب شرکت

فصل سوم: انواع شرکت

فصل چهارم: ارکان و احکام شرکت

فصل پنجم: اداره، انحلال و تقسیم شرکت

www.ketab.ir